

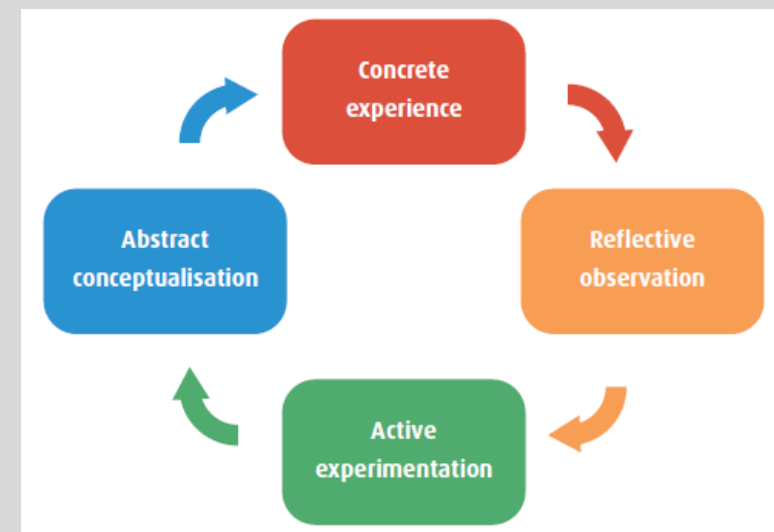
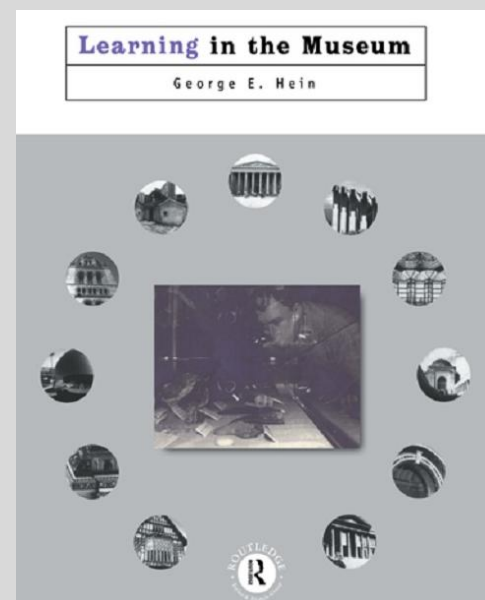
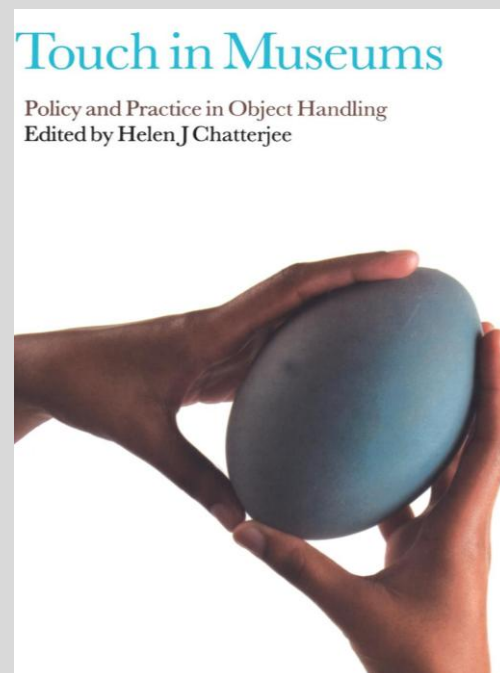

Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης

ΕΕ 541 Εκπαίδευση, υλικός πολιτισμός και κληρονομιά

ΜΑΘΗΣΗ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΑ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ:

ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

Χειμερινό εξάμηνο 2025 - 2026

Αντικείμενα και μάθηση

Υλικός πολιτισμός: όλα τα υλικά στοιχεία που συναποτελούν τον κόσμο μας στο χθες και στο σήμερα

Κατηγορίες υλικού πολιτισμού, «πραγμάτων»:

- *Artefact (τεχνούργημα):* ανθρωπογενές αντικείμενο καθημερινής χρήσης
- *Artwork (έργο τέχνης):* προϊόν καλλιτεχνικής δραστηριότητας
- *Commodity (αγαθό):* αντικείμενο με ανταλλακτική, εμπορική αξία
- *Gift (δώρο):* προσφορά, χωρίς αναμονή ανταπόδοσης
- *Good (αγαθό):* καταναλωτικό αγαθό
- *Specimen (είδος):* στοιχείο του φυσικού κόσμου (ζωικού ή φυτικού)
- *Manuscript, book, archive κλπ:* αντικείμενα με γραπτή υπόσταση
- *Thing/object (πράγμα):* ό,τι μπορεί να γίνει αντιληπτό με τις αισθήσεις, κυρίως με την αφή

Αντικείμενα και μάθηση: θεωρητικές προσεγγίσεις

Μάθηση με βάση τα αντικείμενα (Object-Based Learning): στον πυρήνα της η πολυαισθητηριακή της φύση

Πρώιμες *παιδαγωγικές θεωρίες* και *εξελικτική ψυχολογία* από J. Dewey και J. Piaget: μάθηση μέσω της *εμπειρίας*

Κύκλος εμπειρικής μάθησης του D. Kolb (1984)

- Συγκεκριμένη εμπειρία
- Στοχαστική παρατήρηση
- Ενεργός πειραματισμός
- Αφηρημένη νοηματοδότηση

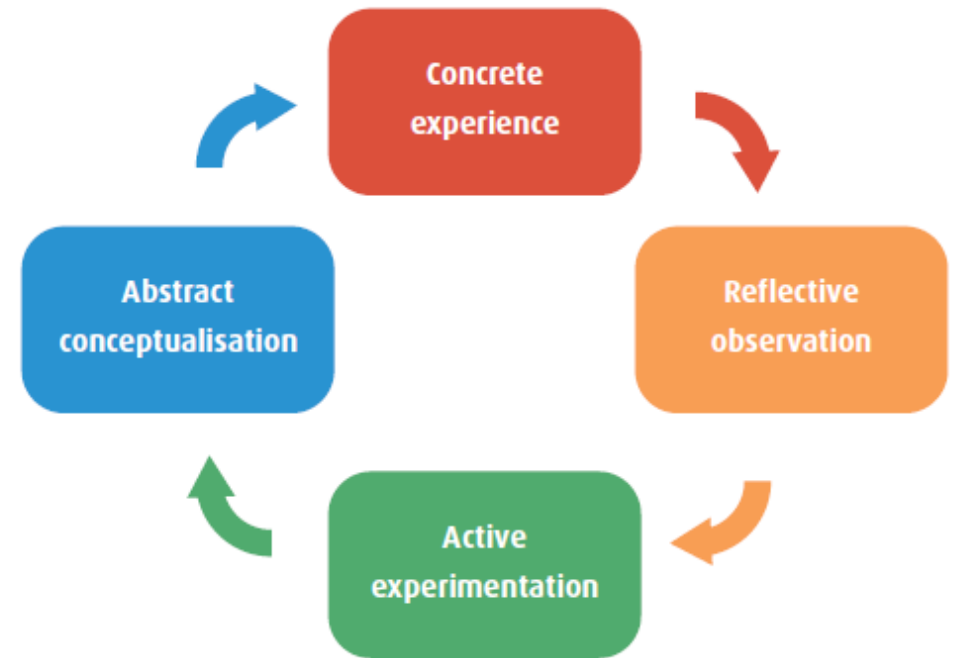

Figure 1.1 Kolb's (1984) cycle of experiential learning (redrawn by T. Kador).

Αντικείμενα και μάθηση: θεωρητικές προσεγγίσεις

P. Honey & A. Mumford (1982): τέσσερις γενικές κατηγορίες μαθητών με βάση τον τρόπο που μαθαίνουν

- *Ενεργητικοί (Activists):* μαθαίνουν μέσα από τη δράση και την εμπειρία, εξωστρεφείς, εμπλέκονται ενεργά, αναζητούν ποικιλία και εναλλαγές / παιχνίδια ρόλων, ομαδικές και διαδραστικές δραστηριότητες, εργαστήρια
- *Στοχαστικοί (Reflectors):* μαθαίνουν μέσω παρατήρησης, συγκέντρωσης και επεξεργασίας δεδομένων, συγκρίσεων και αναστοχασμών/συζητήσεις, μελέτες περίπτωσης και ανασκόπηση εμπειριών

Αντικείμενα και μάθηση: θεωρητικές προσεγγίσεις

P. Honey & A. Mumford (1982): τέσσερις γενικές κατηγορίες μαθητών με βάση τον τρόπο που μαθαίνουν

➤ **Θεωρητικοί (Theorists):** μαθαίνουν κατανοώντας τη θεωρία πίσω από την πράξη, αναλυτικοί και μεθοδικοί/οργάνωση πληροφοριών, σαφήνεια και ακρίβεια απαντήσεων/διαλέξεις, ανάλυση δεδομένων, μελέτη εννοιών

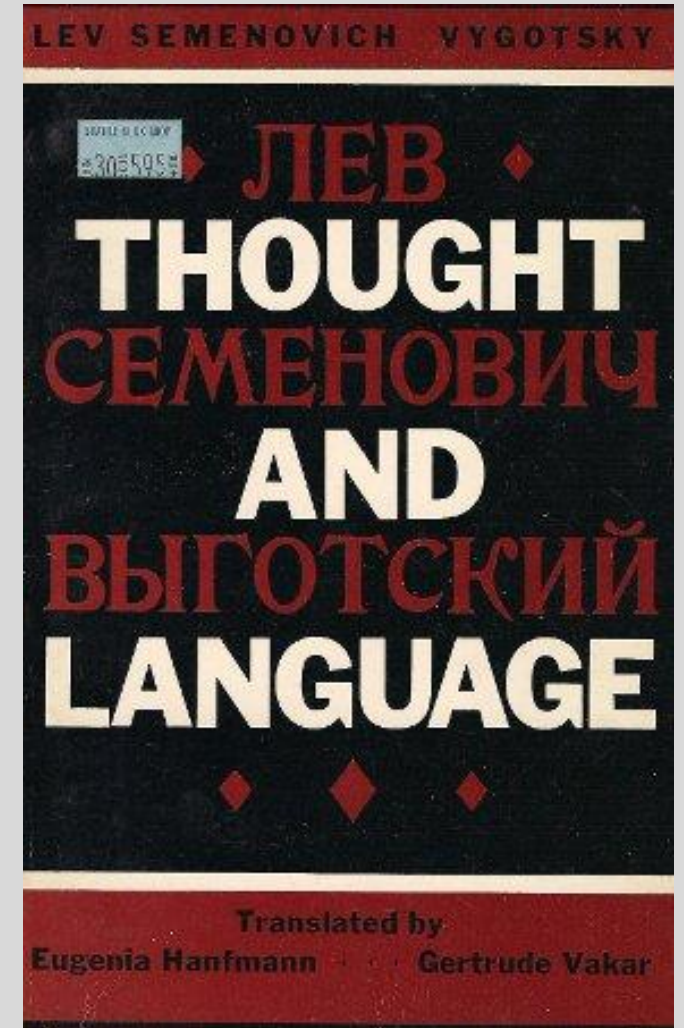
➤ **Πραγματιστές (Pragmatists):** μαθαίνουν εφαρμόζοντας στην πράξη μέσα, έμφαση στα αποτελέσματα δοκιμών/εργαστηριακές ασκήσεις, πρακτικές εφαρμογές, προσομοιώσεις, επίλυση προβλημάτων

Αντικείμενα και μάθηση: θεωρητικές προσεγγίσεις

L. Vygotsky (1896-1934): ο ρόλος της κοινωνικής διάδρασης στη διαδικασία της μάθησης

- Ανάπτυξη *ανώτερων νοητικών λειτουργιών* των παιδιών μέσα από *πρακτικές δραστηριότητες*, σε *κοινωνικό περιβάλλον*
- *Κοινωνική διάδοση* των διανοητικών δραστηριοτήτων που προκύπτουν από την από την *κοινωνική διάδραση των μελών* μιας ομάδας
- Ουσιαστική *διανοητική εμπλοκή* μπορεί να προκύψει όταν οι *διαδικασίες μάθησης* αναπτύσσονται σε *κοινωνικό πλαίσιο*
- Τα *αντικείμενα* σε μία μαθησιακή διαδικασία συμβάλλουν στη διαμόρφωση μιας *αίσθησης ταυτότητας/ανάπτυξη αυτοεπίγνωσης* μέσα από *πολυαισθητηριακές δράσεις*

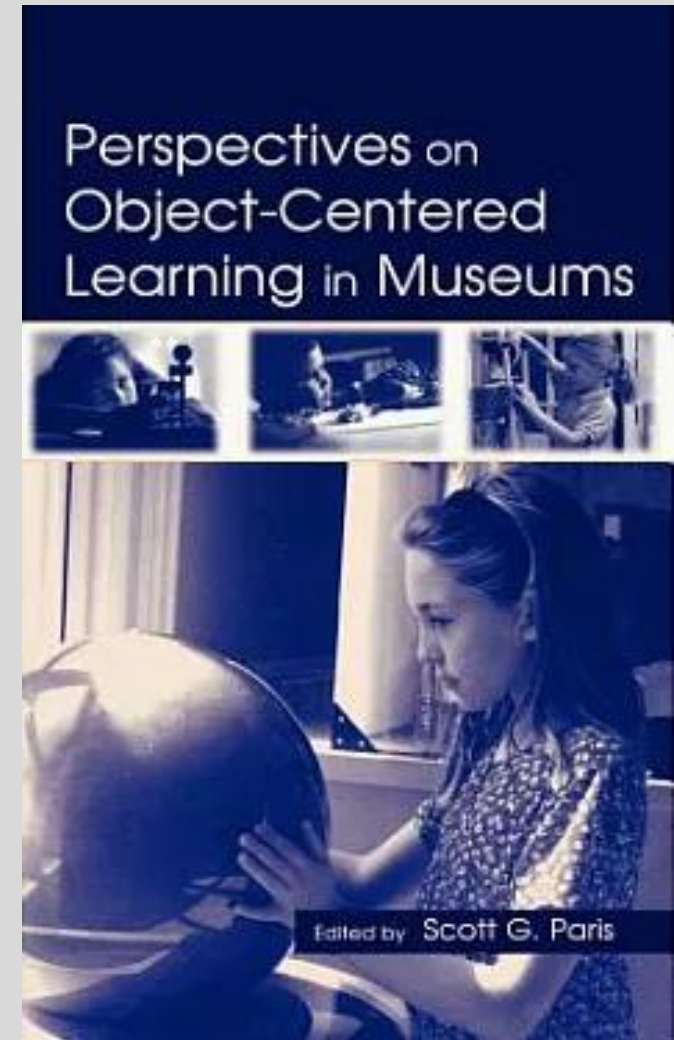
Vygotsky, 1986

Αντικείμενα και μάθηση: θεωρητικές προσεγγίσεις

S. Rowe (2002): αντικείμενα και δημιουργία νοημάτων σε ομαδικά - κοινωνικά πλαίσια

Στη βάση της θεωρίας του L. Vygotsky για την «κοινωνική μάθηση»

- Η διαδικασία **δημιουργίας** νοημάτων «**κατανέμεται**» ανάμεσα στα μέλη μιας ομάδας
- Με το **διαμοιρασμό γνώσης** ή «**πολιτισμικού κεφαλαίου**», η ομάδα γνωρίζει **περισσότερα** από όσα τα υποκείμενα
- Στη διαδικασία **συνδιαμόρφωσης νοημάτων**, τα αντικείμενα λειτουργούν ως **εργαλεία** που βοηθούν τα άτομα να **δημιουργήσουν**, να **επεξεργαστούν** και να **κατανοήσουν** τη γνώση
- Τα αντικείμενα **δεν μεταφέρουν απλώς** πληροφορίες, αλλά **υποστηρίζουν** **πολλαπλές ερμηνείες** και δραστηριότητες / **διαφορετικές οπτικές** από την ομάδα

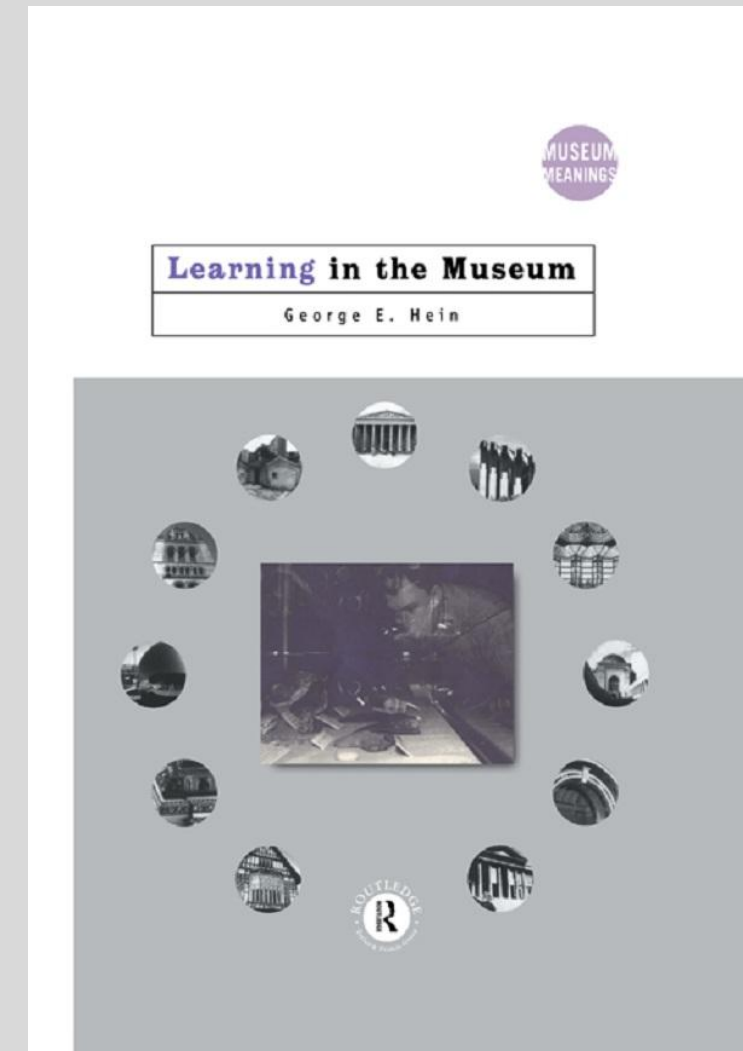

Paris, 2002

Αντικείμενα και μάθηση: θεωρητικές προσεγγίσεις

G. Hein (1998): ενεργητική, μαθητοκεντρική και εμπειρική μουσειακή εκπαίδευση

- Δύο «μαθησιακές συνθήκες» σύμφωνα με τις θεωρίες της γνώσης και της μάθησης
 - ✓ η γνώση υφίσταται **ανεξάρτητη** από το μαθητή/η μάθηση **παθητική διαδικασία**
 - ✓ η γνώση **δομείται** από το μαθητή/η μάθηση **ενεργητική διαδικασία**
- Τέσσερις όροι περιγραφής των κυρίαρχων εκπαιδευτικών θεωριών:
 - ✓ **Διδακτική, επεξηγηματική** εκπαίδευση
 - ✓ Εκπαίδευση με **ερέθισμα-απόκριση** (συμπεριφορισμός)
 - ✓ Ανακαλυπτική μάθηση
 - ✓ Εποικοδομητισμός

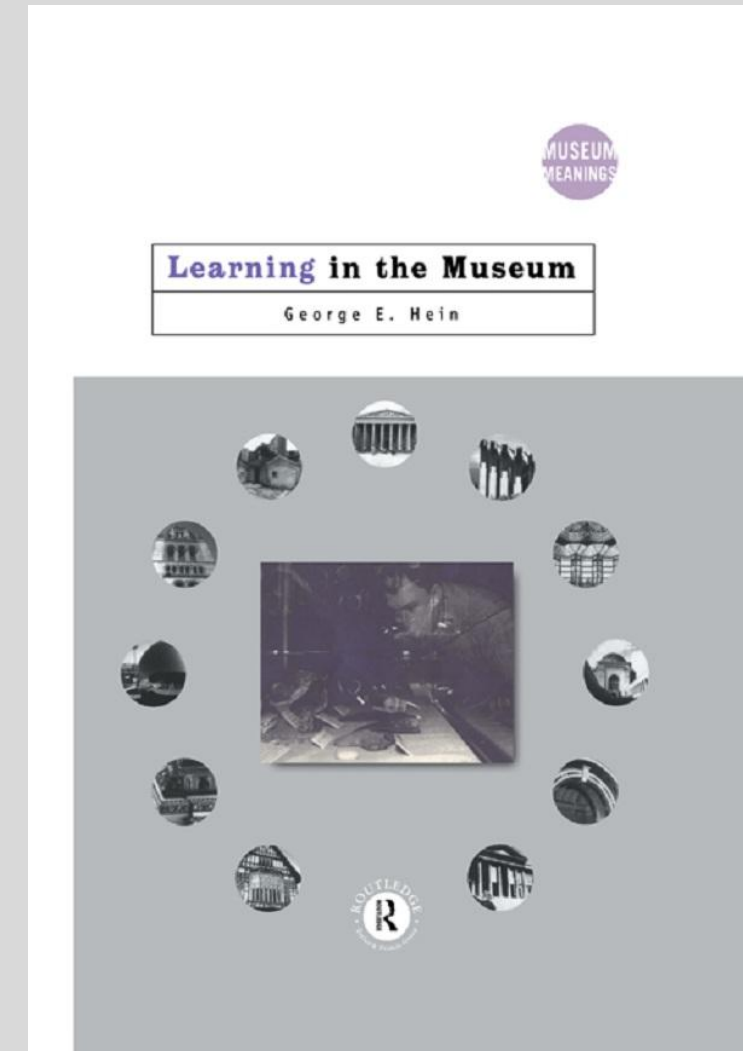
Hein, 1998

Αντικείμενα και μάθηση: θεωρητικές προσεγγίσεις

G. Hein (1998): ενεργητική, μαθητοκεντρική και εμπειρική μουσειακή εκπαίδευση

Η μάθηση με βάση τα αντικείμενα (OBL) συνδέεται με την ανακαλυπτική μάθηση και τον εποικοδομητισμό

- *Η αλληλεπίδραση των μαθητών με τα αντικείμενα εμπλέκει τους μαθητές βαθύτερα με τη μάθηση*
- *Η απτική επαφή με τα (μουσειακά) αντικείμενα και η ενεργητική μάθηση ωθούν το μαθητή να σκεφτεί και ταυτόχρονα να πράξει*
- *Η πρακτική δραστηριότητα δεν είναι πάντα ενδιαφέρουσα/η μαθησιακή διαδικασία για να γίνει σωματικά και πνευματικά συναρπαστική θα πρέπει να περιλαμβάνει δραστηριότητες επίλυσης προβλημάτων ή πειραματισμού*

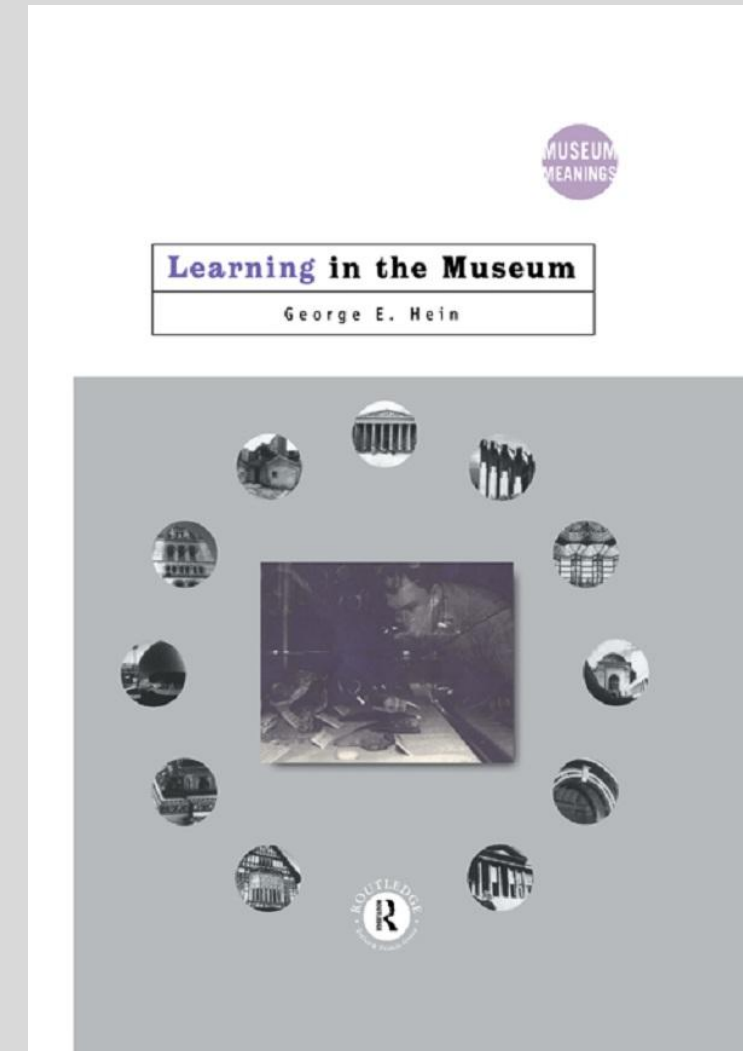
Hein, 1998

Αντικείμενα και μάθηση: θεωρητικές προσεγγίσεις

G. Hein (1998): ενεργητική, μαθητοκεντρική και εμπειρική μουσειακή εκπαίδευση

Η μάθηση με βάση τα αντικείμενα (OBL) συνδέεται με την ανακαλυπτική μάθηση και τον εποικοδομητισμό

- Η *πρακτική δραστηριότητα* από μόνη της δεν οδηγεί πουθενά, πρέπει *να συνδυάζεται* με:
 - ✓ *εμπλοκή* του μυαλού
 - ✓ δραστηριότητες που προκαλούν *παραγωγή ιδεών*
 - ✓ γνωσιακή *αμφισβήτηση*
 - ✓ διεύρυνση *πρότερων αντιλήψεων*
- Η μάθηση ενισχύεται με την *φυσική, συναισθηματική και πνευματική εμπλοκή* των μαθητών/απαιτούνται *προσεκτικός σχεδιασμός μαθήματος* και *εναλλακτικές διδακτικές μέθοδοι*

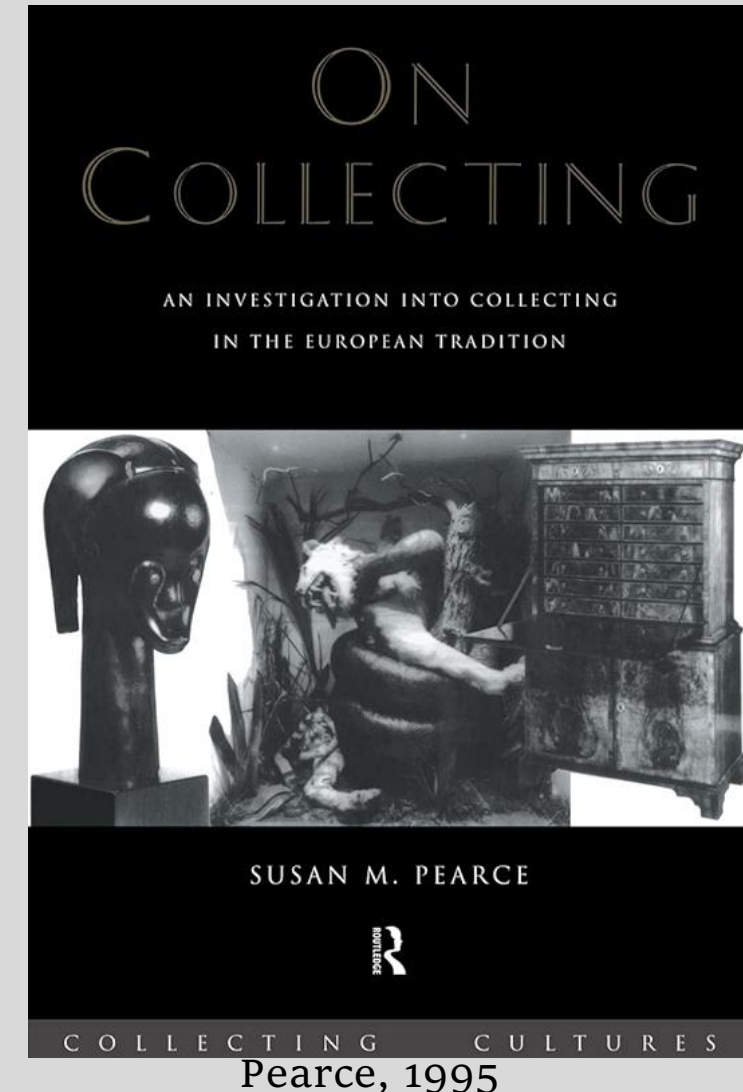

Hein, 1998

Αντικείμενα και μάθηση: θεωρητικές προσεγγίσεις

R. Baumeister (1991), S. Pearce (1995): τα μουσειακά αντικείμενα ως σύμβολα

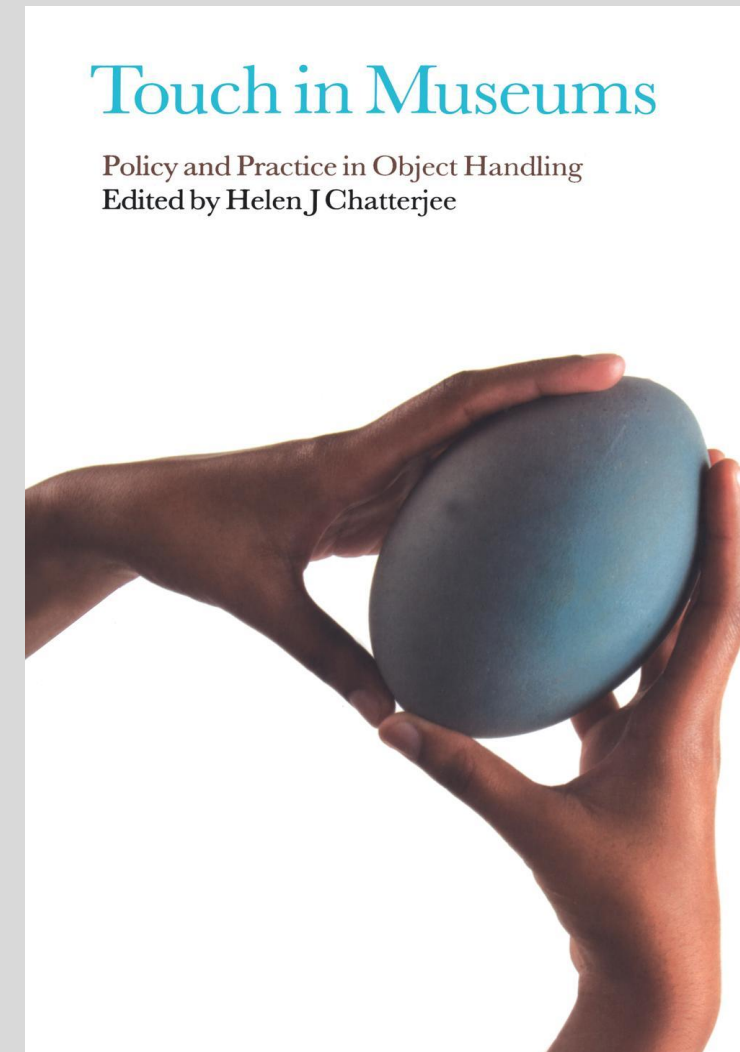
- Τα αντικείμενα λειτουργούν ως **νοητική παρουσίαση πιθανών σχέσεων** ανάμεσα σε **πράγματα** και **γεγονότα**
- Οι άνθρωποι **μεταφέρουν** στα αντικείμενα τις **δικές τους γνώσεις, εμπειρίες** και **αξίες** και τα **νοηματοδοτούν**
- Τα μουσειακά **αντικείμενα** λειτουργούν **ως σύμβολα ταυτότητας, σχέσεων, φύσης, κοινωνίας, θρησκείας κ.λπ.**
- Ανακαλούν **αναμνήσεις, ιδέες και συναισθήματα** με **διαφορετικούς τρόπους** από άλλα αντικείμενα που φέρουν πληροφορίες

Αντικείμενα και μάθηση: θεωρητικές προσεγγίσεις

Ενσώματη μάθηση μέσα από τα αντικείμενα: η παιδαγωγική σημασία

- Η ενσώματη μάθηση στηρίζεται στην **εμπειρία/εμπλέκει την αντίληψη, τις αισθήσεις, οδηγεί σε δράση και αντίδραση**
- Ο όρος «ενσώματος» αναφέρεται στο **αισθητηριακό σύστημα** που περιλαμβάνει μία ποικιλία **αισθητηριακών υποδοχέων στο δέρμα και τις πέντε αισθήσεις** (αφή, όραση, οσμή, ακοή, γεύση)
- Στο **δυτικό** πολιτισμό κυριάρχησε ο **διαχωρισμός** της **πνευματικής** από την **σωματική γνώση/η** εκπαίδευση **παραγνώρισε και υποτίμησε** την ενσώματη μάθηση
- Η μάθηση μέσα από τα αντικείμενα **δεν στηρίζεται μόνο** στα αισθητηριακά ερεθίσματα/σημαντική και η **συναισθηματική ανταπόκριση** των μαθητών

Αντικείμενα και μάθηση: θεωρητικές προσεγγίσεις

Μάθηση μέσα από τα αντικείμενα: η ψυχοκοινωνική διάσταση

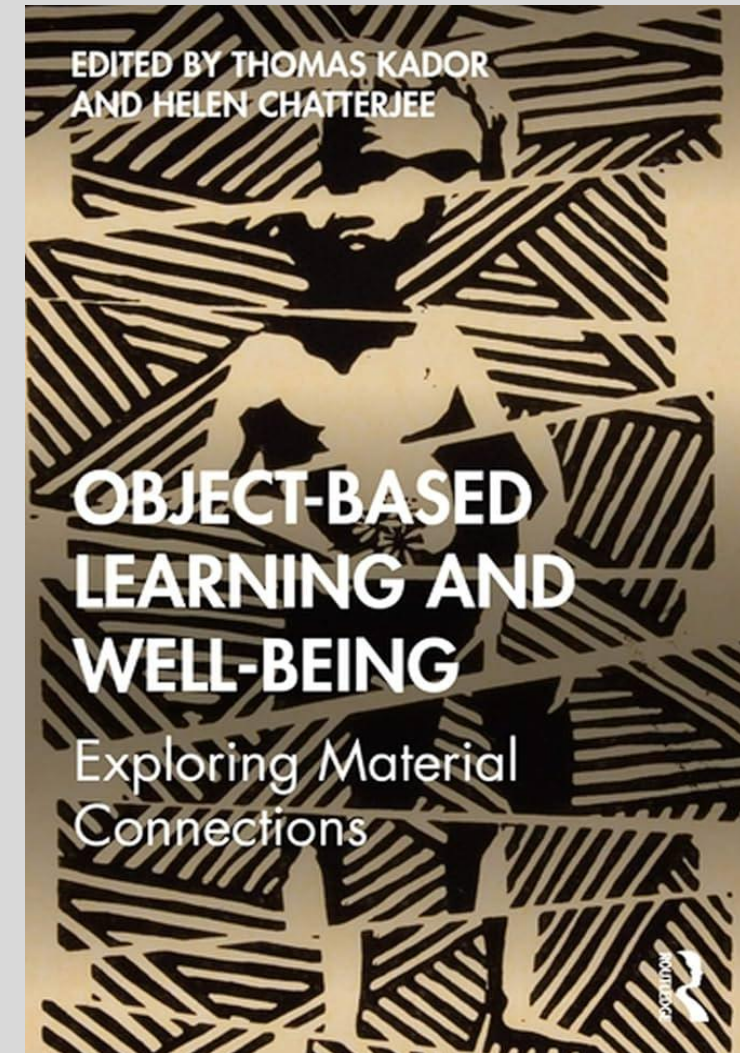
Ψυχοκοινωνική διάσταση: η επιρροή των *κοινωνικών παραγόντων* στο *μυαλό* και τη *συμπεριφορά* ενός υποκειμένου και η *αλληλεπίδρασή* τους

Αντικείμενα και ευζωία: η επίδραση του υλικού πολιτισμού στη *σωματική* και *ψυχική υγεία* με

- ✓ ανάπτυξη *δεξιοτήτων*, με θετικά αποτελέσματα *στον εγκέφαλο, τη μνήμη* κ.λπ.

- ✓ ανάπτυξη προσωπικών *δεξιοτήτων* και *τρόπων μάθησης*

- ✓ άμεση *σύνδεση* με *αναμνήσεις, σκέψεις, ιδέες, αντιλήψεις, εμπειρίες* και *συναισθήματα*

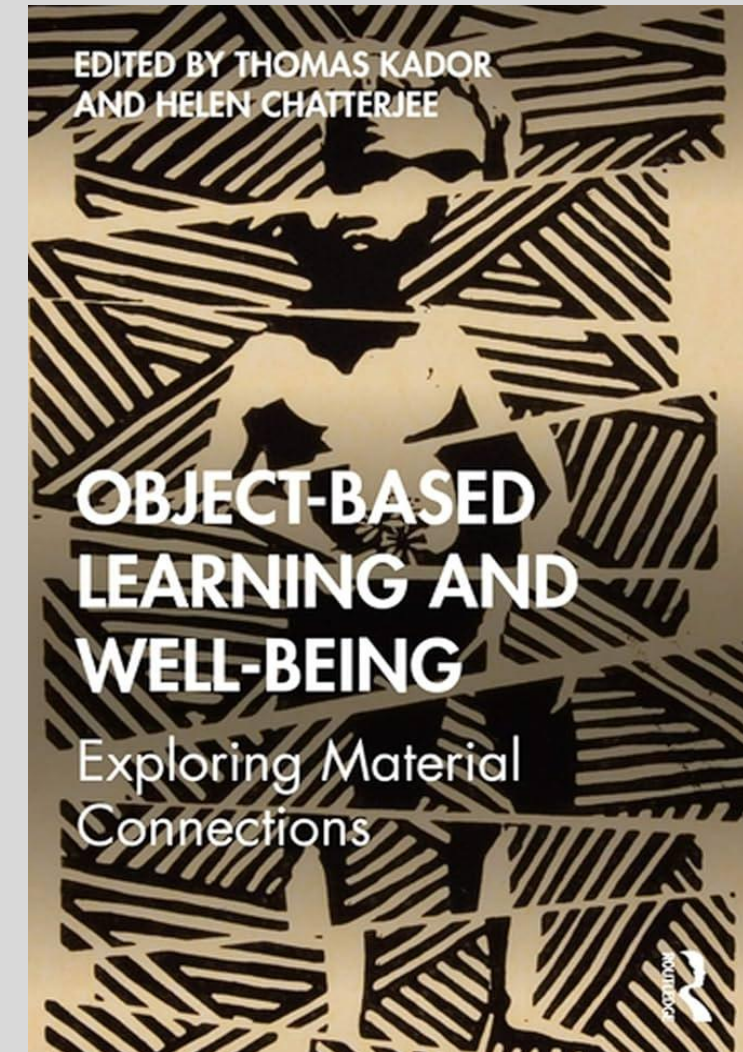
Kador & Chatterjee, 2020

Αντικείμενα και μάθηση: θεωρητικές προσεγγίσεις

Μάθηση μέσα από τα αντικείμενα: η ψυχοκοινωνική διάσταση

Όψεις της μάθησης για **ευζωία** μέσα από αντικείμενα

- Πολυαισθητηριακές εμπλοκές: αποδυνάμωση της τρέχουσας κυριαρχίας **εικόνας - ήχου**/ενεργοποίηση και των **υπόλοιπων αισθήσεων**, ιδίως της αφής
- Δημιουργία **προσωπικών νοημάτων**: η **εποικοδομιστική** οπτική/μάθηση και νοήματα μέσα από την **αλληλεπίδραση εμπειριών και ιδεών** στο μυαλό ενός υποκειμένου
- Συγκινησιακή - συναισθηματική εμπλοκή: **αισθητηριακή** (αίσθηση υλικότητας) **και «συναισθηματική»** (σύνδεση με συναισθήματα) επαφή

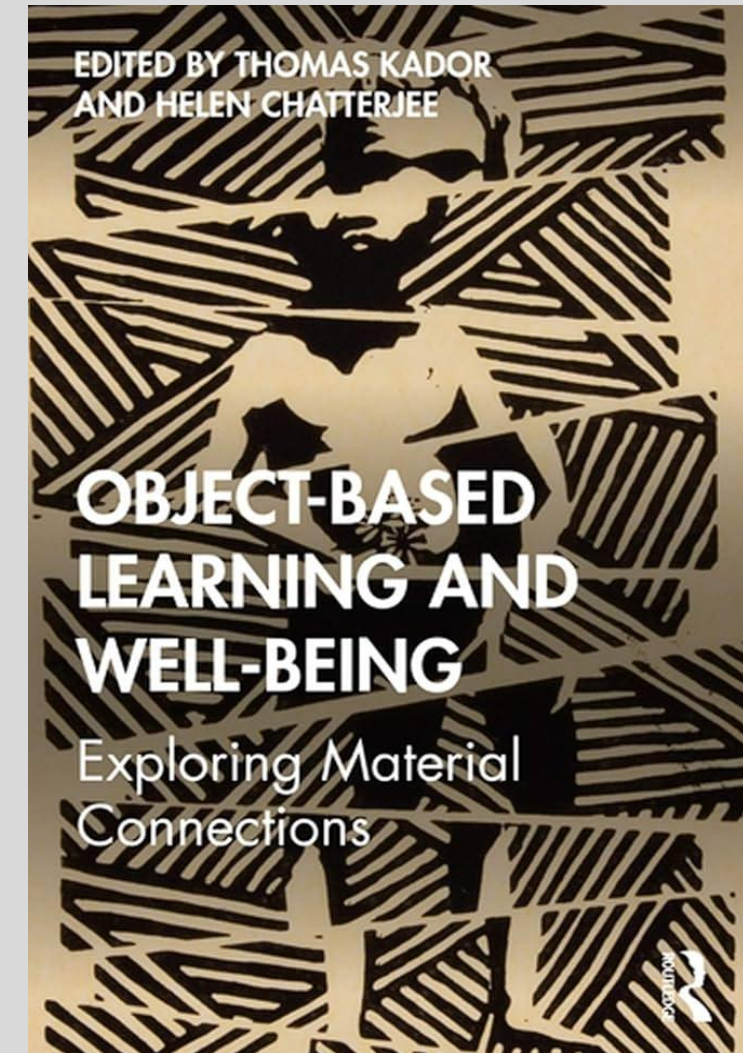
Kador & Chatterjee, 2020

Αντικείμενα και μάθηση: θεωρητικές προσεγγίσεις

Μάθηση μέσα από τα αντικείμενα: η ψυχοκοινωνική διάσταση

Όψεις της μάθησης για **ευζωία** μέσα από αντικείμενα

- **Αργή παρατήρηση:** επίμονη οπτική επαφή με αντικείμενα/συνδυασμός με **απτική επαφή** και **εκπαιδευτικές δραστηριότητες/συμβολή** στη δημιουργία νοημάτων μέσα από τη **σωματική και συναισθηματική αλληλεπίδραση** με τα αντικείμενα
- **Πολλαπλές οπτικές και πολυφωνία:** οι **ομαδικές δραστηριότητες** μάθησης με αντικείμενα ενισχύουν τις **πολυπρισματικές οπτικές/προσωπικές παρατηρήσεις**, εμπειρίες, και νοήματα **διαχέονται**
- **Η δύναμη του χώρου:** σε μουσεία, βιβλιοθήκες, αρχεία κ.λπ. **διαφορετικές συνθήκες επαφής με τα αντικείμενα και μάθησης** από ό,τι η τάξη

Kador & Chatterjee, 2020

Αντικείμενα και μάθηση: μεθοδολογικές προσεγγίσεις

Υλικός πολιτισμός: οι ιδιότητες των υλικών και των αντικειμένων

- *Τα φυσικά χαρακτηριστικά των υλικών* αφετηρία για τη μάθηση μέσα από τα αντικείμενα:
 - ✓ *σκληρότητα* (μαλακό/σκληρό)
 - ✓ *υφή* (λείο/αδρό)
 - ✓ *βάρος* (ελαφρύ/βαρύ)
 - ✓ *εμφάνιση* (σχήμα/χρώμα/διαφάνεια)
- *Βασικές ερωτήσεις – αφόρμηση* για την μαθησιακή διαδικασία με αντικείμενα:
 - ✓ *Από τι* είναι φτιαγμένο;
 - ✓ *Πώς φτιάχτηκε ή πώς διαμορφώθηκε* το σχήμα του;
 - ✓ *Πώς χρησιμοποιήθηκε ή χρησιμοποιείται;*
 - ✓ *Είναι* μαλακό/σκληρό, λείο/αδρό, ελαφρύ/βαρύ κ.ο.κ.
- Σημαντική η εμπλοκή και των *υπόλοιπων αισθήσεων: οσμές* αντικειμένων, *ήχοι* που παράγονται από την κρούση, την τριβή τους

Αντικείμενα και μάθηση: μεθοδολογικές προσεγγίσεις

Υλικός πολιτισμός: οι ιδιότητες των υλικών και των αντικειμένων

- *Οι βασικοί διαχωρισμοί των υλικών:*
 - ✓ *Οργανικά:* όσα προέρχονται από *ζωντανούς οργανισμούς* (δέρμα, οστό, κέρατο, ξύλο, φυτικές ίνες)
 - ✓ *Ανόργανα:* *λίθος, πηλός, άμμος, μέταλλο, γυαλί*
 - ✓ *Απολιθώματα:* *οργανικά* (φυτικά και ζωικά), τα οποία έχουν μετατραπεί σε *ανόργανα*
 - ✓ *Συνθετικά - βιομηχανικά:* *πετροχημικά, πλαστικό*
- *Η διατήρηση των υλικών:*
 - ✓ *Οργανικά:* φθαρτά, *δεν διατηρούνται*, παρά μόνο σε *ειδικές συνθήκες* (πολύ χαμηλές θερμοκρασίες, υγρά ή ξηρά περιβάλλοντα)/απαιτούνται ειδικές ενέργειες *συντήρησης/διατήρησης/φύλαξης/έκθεσης*
 - ✓ *Ανόργανα:* *διατηρούνται* - έστω και με φθορές - σε *κανονικές συνθήκες*/σε κάποιες περιπτώσεις (μέταλλα) απαιτούνται ειδικές ενέργειες συντήρησης κ.ο.κ.

Αντικείμενα και μάθηση: μεθοδολογικές προσεγγίσεις

Μεθοδολογικές προσεγγίσεις: η «επιστημονική»

- **Κυρίαρχη** προσέγγιση στον **μετά-βιομηχανικό δυτικό κόσμο**: συστηματικές **μετρήσεις**, φυσικοχημικές **αναλύσεις**, **πειράματα**, διερεύνηση **μηχανικών ιδιοτήτων**, **σχεδιασμού**, **σύστασης**, **λειτουργικότητας** υλικών και αντικειμένων
- **Μέθοδοι ανάλυσης**
 - ✓ **Καταστρεπτικές**: χρονολόγηση με ραδιοάνθρακα ^{14}C (**ραδιοχρονολόγηση**) οργανικών υλικών / **δενδροχρονολόγηση** ένυδρων ξύλων / αναλύσεις **DNA**
 - ✓ **Μη καταστρεπτικές**: αξιοποίηση **οργάνων** και **εργαλείων μέτρησης** διατάσεων, βάρους/εμπλοκή των **αισθήσεων**, ιδιαίτερα της αφής
- **Τυπολογικές – χρονολογικές ταξινομήσεις**: το Σύστημα των **Τριών Εποχών** (**Λίθου – Χαλκού – Σιδήρου**) από τον C. J. Thomsen με βάση τα υλικά και **την αρχαιολογική στρωματογραφία**
- **Συντήρηση αντικειμένων**: διάφορες μέθοδοι προκειμένου να διατηρηθούν υλικά και αντικείμενα στην **κατάσταση εύρεσής τους**

Αντικείμενα και μάθηση: μεθοδολογικές προσεγγίσεις

Μεθοδολογικές προσεγγίσεις: η προσέγγιση του κατασκευαστή

Για τους επιστήμονες-μελετητές οι ιδιότητες των υλικών είναι στατικές, σταθερές και προβλέψιμες και επομένως τα υλικά θεωρούνται αδρανή

≠

Για τους κατασκευαστές, τα υλικά και οι ιδιότητές τους είναι ενεργητικές και ρευστές/τα υλικά «ζωντανά», σε διαρκή διαδικασία μεταμόρφωσης

Επεξεργασία υλικών με κρούση, κοπή, τρίψιμο, θέρμανση/καύση/ψήσιμο, λειώσιμο, λείανση

Δύο προσεγγίσεις που προκύπτουν από διαφορετικές επιστημολογικές αφετηρίες, είναι δυνατόν να λειτουργούν αλληλοσυμπληρωματικά:

- ✓ ακριβείς πληροφορίες και παρατηρήσεις για τα αντικείμενα
- ✓ πολυαισθητηριακή μαθησιακή εμπειρία

Αντικείμενα και μάθηση: μεθοδολογικές προσεγγίσεις

Από τα υλικά στα αντικείμενα: οι διαδικασίες δημιουργίας

Μεταμορφώσεις των υλικών σε αντικείμενα: φυσικές, ανθρωπογενείς διαδικασίες ή/και συνδυασμός των δύο

- Φυσικά αντικείμενα (ecofacts): γέννηση και ανάπτυξη π.χ. ενός δέντρου μέσα από
- ✓ φυσικές/βιολογικές διαδικασίες (ανάπτυξη ριζικού συστήματος, κορμού, φωτοσύνθεση, παραγωγή φύλλων και καρπών κ.ο.κ.)
- ✓ επιρροές από το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον (ύπαρξη άλλων δέντρων, κτιρίων, φραχτών, δρόμων κ.ο.κ.)

Figure 5.1 A tree that has grown to avoid an obstacle (photograph: T. Kador).

Kador, 2025

Αντικείμενα και μάθηση: μεθοδολογικές προσεγγίσεις

Από τα υλικά στα αντικείμενα: οι διαδικασίες δημιουργίας

Μεταμορφώσεις των υλικών σε αντικείμενα: φυσικές, ανθρωπογενείς διαδικασίες ή/και συνδυασμός των δύο

- Ανθρωπογενή αντικείμενα (artefacts): πώς προκύπτουν μορφή και σχήμα π.χ. ενός Παλαιολιθικού χειροπέλεκυ;
- ✓ σχηματοποίηση ενός πυρήνα πυριτόλιθου με ενέργειες του κατασκευαστή που ακολουθεί ένα νοητό πρότυπο (hylomorphic, κατά τον Tim Ingold)
- ✓ το αποτέλεσμα της κρούσης δεν μπορεί να είναι ακριβώς προδιαγεγραμμένο/η διαδικασία συνεχώς επανασχεδιάζεται, με αποφάσεις βήμα προς βήμα/σκέψη μέσα από την πράξη (morphogenetic)
- ✓ μεταβολές του αντικειμένου και μετά τη χρήση του

Figure 5.2 Acheulean hand axe found on a hill-top plateau 9 miles NNW of Naqada, Egypt (LDUCE-UC13577). Courtesy of the Petrie Museum of Egyptian and Sudanese Archaeology, UCL.

Kador, 2025

Αντικείμενα και μάθηση: μεθοδολογικές προσεγγίσεις

Από τα υλικά στα αντικείμενα: οι εγχειρηματικές αλυσίδες (*chaînes opératoires*)

Εγχειρηματική αλυσίδα: η αλληλουχία ενεργειών/διαδικασιών για την κατασκευή, τη χρήση και την απόρριψη ενός τεχνουργήματος (A. Leroi Gourhan)

Acquisition	Production	Consumption/ use	Discard
Procurement of raw material(s)	Working the material to produce the desired object(s)	Using the object(s) for a specific purpose	Disposal of the object after it has served its purpose

Table 5.1 The four main stages of a typical *chaîne opératoire* approach

Αντικείμενα και μάθηση: μεθοδολογικές προσεγγίσεις

Από τα υλικά στα αντικείμενα: οι εγχειρηματικές αλυσίδες (chaînes opératoires)

- Οι *διαφορετικοί τρόποι* κατασκευής ενός τεχνουργήματος μπορεί να σχετίζονται με *το υλικό ή την επιθυμητή χρήση/ο ρόλος των προσωπικών επιλογών* και των *πολιτισμικών παραδόσεων*
- Το *πλεονέκτημα* της μεθόδου: *η προσέγγιση* που επιχειρείται πλαισιώνει τις *σχέσεις ανθρώπων-αντικειμένων* με όρους *πρακτικής και ενεργειών* παρά με *αφηρημένες ταξινομήσεις* που έχουν δημιουργηθεί *στο παρόν*
- Εξέταση των *πρακτικών και υλικών διαδικασιών* των κατασκευαστών, με τις οποίες *προετοιμάζουν, κατασκευάζουν, σχηματοποιούν, τροποποιούν, επισκευάζουν, ανακυκλώνουν* και τελικά *απορρίπτουν* ένα τεχνούργημα
- *Η αναπαράσταση* των τεχνικών σταδίων κατασκευής ενός τεχνουργήματος είναι *μέρος της ιστορίας του/εξίσου σημαντική* είναι η *κατανόηση των κοινωνικών και πολιτισμικών συγκειμένων* όπου τοποθετείται η τεχνολογία
- Αρχαιολόγοι και ιστορικοί εκκινούν *από το τελευταίο στάδιο ζωής* των αντικειμένων (απόρριψη)

Η εγχειρηματική αλυσίδα κατασκευής ενός αρχαίου Αιγυπτιακού λινού ρούχου (~3400-3100 BCE)

- Προμήθεια υλικού
 - ✓ καλλιέργεια λιναριού
 - ✓ θερισμός με χρήση δρεπανιών με ξύλινη λαβή και μεταλλικό (χάλκινο) στέλεχος
 - ✓ αποθήκευση και ξήρανση
- Κατασκευή της κλωστής
 - ✓ διαχωρισμός ινών από τα φύλλα σε γουδί
 - ✓ «χτένισμα» με ξύλινο, οστέινο ή μεταλλικό χτένι
 - ✓ κατασκευή κλωστής με ξύλινο αδράχτι και πήλινο σφοντύλι

Figure 6.2 The Tarkhan Dress (LDUCE-UC28614a-j). Courtesy of the Petrie Museum of Egyptian and Sudanese Archaeology, UCL.

Η εγχειρηματική αλυσίδα κατασκευής ενός αρχαίου Αιγυπτιακού λινού ρούχου (~3400-3100 BCE)

- **Κατασκευή** υφάσματος
 - ✓ **ύφανση** κλωστών σε **αργαλειό** από ξύλινα κατασκευαστικά στοιχεία/χρήση χτενιών
 - ✓ **ολοκλήρωση** υφάσματος, κόψιμο στο επιθυμητό μέγεθος
 - ✓ **βάψιμο** με διάφορα υλικά
 - ✓ **ράψιμο** ρούχου
- **Χρήση – επιδιορθώσεις**
- **Απόρριψη**
 - ✓ **παραχώρηση** σε άλλον(η), κόψιμο και χρήση ως μέσο καθαρισμού, **υλικό περιτυλίγματος**
 - ✓ **κτέρισμα** σε τάφο

Figure 6.2 The Tarkhan Dress (LDUCE-UC28614a-j). Courtesy of the Petrie Museum of Egyptian and Sudanese Archaeology, UCL.

Αντικείμενα και μάθηση: μεθοδολογικές προσεγγίσεις

Η «κοινωνική ζωή» των αντικειμένων: η βιογραφική προσέγγιση

Οι κοινωνικοί παράγοντες κρίσιμοι για την πληρέστερη κατανόηση του ρόλου που μπορεί να έπαιξε ή να παίζει ένα αντικείμενο

I. Kopytoff (1986): προκειμένου να «χτιστεί» *η βιογραφία* ενός αντικειμένου, θέτουμε *ερωτήματα παρόμοια* με αυτά που «χτίζουν» το βιογραφικό ενός *ανθρώπου*, όπως για *παράδειγμα*:

- Ποιες είναι οι βιογραφικές *πιθανότητες εξέλιξης* που ενυπάρχουν στο *status, στην περίοδο χρήσης και στον πολιτισμικό πλαίσιο* ενός αντικειμένου;
- *Από πού* προήλθε το αντικείμενο και *ποιος* το κατασκεύασε;
- Ποια ήταν η μέχρι σήμερα *πορεία ζωής* του και ποια η *άποψη* των ανθρώπων για μία *ιδεατή πορεία* παρόμοιων αντικειμένων;
- Ποιες είναι οι αναγνωρίσιμες *«ηλικίες» ή περίοδοι* στη ζωή ενός αντικειμένου και ποια τα *πολιτισμικά αναγνωριστικά στοιχεία* τους;
- *Πώς αλλάζει* η χρήση του αντικειμένου με την *πάροδο του χρόνου* και τι συμβαίνει όταν αυτό φτάσει *στο τέλος* της χρησιμότητάς του;

Αντικείμενα και μάθηση: μεθοδολογικές προσεγγίσεις

Η «κοινωνική ζωή» των αντικειμένων: η βιογραφική προσέγγιση

Δύο έννοιες σημαντικές για την περιγραφή της **βιογραφίας** ενός αντικειμένου:

- ✓ **αξία:** εμπορική ή μη (ηθική, κοινωνική, πολιτισμική), **προσωπική, συναισθηματική/μεταβάλλεται** κατά τη διάρκεια της ζωής
- ✓ **δυνατότητα μεταβίβασης:** **μαρξιστική** η οπτική/αντικείμενα που «**αποξενώνονται**» από την παραγωγική διαδικασία και το δημιουργό τους και γίνονται **εμπορικά προϊόντα**, με την κυκλοφορία τους στην **αγορά**

Μεταβολές κατά τη διάρκεια της ζωής των αντικειμένων **π.χ. δαχτυλίδι** που αγοράζεται ως **εμπορικό προϊόν** και γίνεται «**μη-μεταβιβάσιμο**» ως **δώρο** γάμου/μπορεί **να επανέλθει ως εμπορικό προϊόν** σε κάποια αγορά

Αντικείμενα και μάθηση: μεθοδολογικές προσεγγίσεις

Η «κοινωνική ζωή» των αντικειμένων: η βιογραφική προσέγγιση

Τα στάδια-κλειδιά της «κοινωνικής ζωής» και της διερεύνησης της *βιογραφίας* ενός αντικειμένου:

- *Προέλευση*: αφετηρία η πρώτη επαφή του/των κατασκευαστή(ών) με την πρώτη ύλη
- *Κατασκευή*: η εγχειρηματική αλυσίδα μέρος της/ζητούμενο ο *κοινωνικός αντίκτυπος στις αξίες και τους ρόλους* του αντικειμένου μέσα στην κοινότητα που το παράγει
- *«Πρώιμη ζωή»*: η αρχική χρήση, αλλά και η *επανεπεξεργασία, η επισκευή, η αντικατάσταση* μέρους ενός αντικειμένου/η φάση αυτή *λήγει* με την *απόρριψη, την επανάχρηση* για διαφορετικό σκοπό
- *Ανταλλαγή*: κάποια αντικείμενα εξ αρχής κατασκευασμένα *όχι για χρήση* από τους δημιουργούς τους, αλλά για *ανταλλαγή/είτε ως δώρο*, που ενδεχομένως δημιουργεί *κοινωνική υποχρέωση ανταπόδοσης/είτε ως προϊόν με αγοραστική αξία*, χωρίς τη δημιουργία υποχρέωσης ανταπόδοσης

Αντικείμενα και μάθηση: μεθοδολογικές προσεγγίσεις

Η «κοινωνική ζωή» των αντικειμένων: η βιογραφική προσέγγιση

Τα στάδια-κλειδιά της «κοινωνικής ζωής» και της διερεύνησης της βιογραφίας ενός αντικειμένου:

- Απώλεια, απόρριψη ή/και καταστροφή: το τέλος της ζωής ενός αντικειμένου, ίσως όχι και της βιογραφίας του
- «Ζωή μετά ζωή»: άλλες νοηματοδοτήσεις και χρήσεις, κυρίως ως αρχαιολογικά και μουσειακά αντικείμενα στον δυτικό κόσμο/οι νέες χρήσεις δεν σχετίζονται με την αρχική τους
- «Μελλοντική ζωή»: μουσειακά αντικείμενα που αποδίδονται ξανά σε κοινότητες που τα δημιούργησαν και χρησιμοποίησαν, αντικείμενα πωλούνται σε συλλογείς ή κλέβονται

Αντικείμενα και μάθηση: μεθοδολογικές προσεγγίσεις

Η «κοινωνική ζωή» των αντικειμένων: η βιογραφική προσέγγιση

Πλεονεκτήματα διερεύνησης της βιογραφίας ενός αντικειμένου:

- Ακολουθώντας τις *κινήσεις, τις αλλαγές στις χρήσεις και στην αξία* των αντικειμένων, είναι δυνατόν να *κατανοήσουμε* καλύτερα τους ανθρώπους που τα *κατασκεύασαν, χρησιμοποίησαν, αγόρασαν, πούλησαν, αντάλλαξαν, απέρριψαν/προσέγγιση των κοινωνικών συγκειμένων των ενεργειών αυτών*
- Διερεύνηση ζητημάτων *πολιτισμού, κοινωνίας, ιδιοκτησίας, ταυτότητας, ανταλλαγών, διαπροσωπικών σχέσεων κ.λπ.*
- Προσέγγιση των *ιστορικών εννοιών της συνέχειας και αλλαγής, πρακτικών, ιδεών, αξιών, συμπεριφορών* των κατασκευαστών αντικειμένων στο *παρελθόν και το παρόν*
- Η *βιογραφία* ενός αντικειμένου μπορεί να είναι *προσωπική και οικεία* και να επιτρέπει την προσέγγιση *συναισθηματικών συνδέσεων ανθρώπων-αντικειμένων*

Αντικείμενα και μάθηση: μεθοδολογικές προσεγγίσεις

Τα κύρια βήματα καταγραφής της βιογραφίας ενός αντικειμένου (Kador, 2025):

1. *Επιλογή* και σύντομη *περιγραφή*
2. Επιλογή του πιο *σημαντικού σημείου έναρξης* της βιογραφίας
3. *Σχεδιάγραμμα* των *διαφορετικών σταδίων* της ζωής του αντικειμένου μέχρι *τη σημερινή του κατάσταση* (ίσως και του *πιθανού μέλλοντός του*)
4. *Περιγραφή* κάθε σταδίου, η οποία περιλαμβάνει τις βασικές *ιστορικές, αρχαιολογικές, ανθρωπολογικές κ.λπ. ιδέες που τεκμηριώνουν την περιγραφή*
5. Έμφαση *στα στάδια* της ζωής του αντικειμένου που περιλαμβάνουν το πέρασμά του μέσα από *ανθρώπινα-διαμορφωμένα όρια (χρόνος, χώρος, τάξη, εθνικότητα, πολιτισμός)/υπάρχει κάποιο σημείο-καμπή;*
6. Αναφορές στις *μεταβαλλόμενες αξίες* του αντικειμένου και στις *αλλαγές* στα συστήματα αυτά/*κριτική και προβληματισμοί* σχετικά με ανισότητες, εκμετάλλευση, περιβαλλοντική καταστροφή κ.λπ.
7. Καταγραφή μιας *προσωπικής, οικείας και/ή χιουμοριστικής διάστασης* που μπορεί να «ζωντανέψει» τη βιογραφία

Η βιογραφία ενός αρχαίου Αιγυπτιακού λινού ρούχου (~3400-3100 BCE)

- 1913: ανακάλυψη από τον F. Petrie σε ανασκαφή τάφου στο Tarkhan ενός σωρού υφασμάτων
- 1977: καθαρισμός και συντήρηση στο Victoria-Albert Museum (UK), «ανακάλυψη» φορέματος και επιστροφή του στο Petrie Museum (UK)
- Η εγχειρηματική αλυσίδα κατασκευής του ρούχου το πρώτο, βασικό στάδιο της βιογραφίας του
- Φορέθηκε από τον(την) κατασκευαστή του, από κάποιον(α) άλλον(η), πουλήθηκε, δόθηκε δώρο; Δεν γνωρίζουμε, κάνουμε υποθέσεις
- Απόθεσή του στον Αιγυπτιακό τάφο ως κτέρισμα, μαζί με άλλα υφάσματα

Figure 6.2 The Tarkhan Dress (LDUCE-UC28614a-j). Courtesy of the Petrie Museum of Egyptian and Sudanese Archaeology, UCL.

Η βιογραφία ενός αρχαίου Αιγυπτιακού λινού ρούχου (~3400-3100 BCE)

- Μετά τη συντήρησή του το 1977, **νέα φάση στη «ζωή»** του: «το Φόρεμα του Tarkhan» **ως μουσειακό έκθεμα** (Petrie Museum)
- **2015:** δειγματοληψία για **χρονολόγηση με ^{14}C** στο Oxford University/σύμφωνα με το αποτέλεσμα **(3482-3102 BCE)**, πρόκειται για το **παλαιότερο γνωστό υφαντό ρούχο στον κόσμο**
- Λόγω του σχετικά **μικρού μεγέθους** του, υπάρχει το ενδεχόμενο να ανήκε σε κάποιον(α) **μικρό** σε ηλικία/το ότι βρέθηκε σε έναν **ακατάστατο σωρό** μαζί με άλλα υφάσματα, μπορεί να **θυμίζει τα παιδιά** κάποιου που αφήνουν τα ρούχα τους σε σωρό στα δωμάτιά τους!

Figure 6.2 The Tarkhan Dress (LDUCE-UC28614a-j). Courtesy of the Petrie Museum of Egyptian and Sudanese Archaeology, UCL.

Βιβλιογραφία

- ✓ Baumeister, R. 1991. *Meanings in Life*. New York: Guilford Press.
- ✓ Bennis, L. Kandali, K., Bennis, H. 2022. Studying Learner's Player Learning Style for Generating an Adaptive Learning Game. *IEEE Access*. Available from: https://www.researchgate.net/publication/363632419_Studying_Learner%27s_Player_Learning_Style_for_Generating_Adaptive_Learning_Game
- ✓ Chatterjee, H. (ed.). 2008. *Touch in Museums: Policy and Practice in Object Handling*. Oxford: Berg.
- ✓ Hein, G. 1998. *Learning in the Museum*. London: Routledge.
- ✓ Honey, P., Mumford, A. 1982. *Manual of Learning Styles*. London: P. Honey.
- ✓ Kador, T. 2025. *Object-Based Learning: Exploring Museums and Collections in Education*. London: UCL Press.
- ✓ Kador, T., Chatterjee, H. 2021. *Object-Based Learning and Well-Being. Exploring Material Connections*. London: Routledge.
- ✓ Kopytoff, I. 1986. The cultural biography of things: Commoditization as process. In Appadurai, A. (ed.), *The social life of things*. Cambridge: Cambridge University Press, pp.64-92.
- ✓ Pearce, S. 1995. *On Collecting: An Investigation into Collecting in the European Tradition*. New York: Routledge.
- ✓ Rowe, S. 2002. The role of objects in active, distributed meaning-making. In Paris, S. (ed.), *Perspectives on Object-Centered Learning in Museums*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, pp. 19-36.
- ✓ Vygotsky, L.A. 1986. *Thought and Language*. Cambridge, MA: MIT Press.